

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 213 אייר תשע"ז

העלון מוקדש לזכר מלכה מולוק בת מאנואר ע"ה ע"י בניה ר' דוד ור' משה וראובן סלמי הי"ו

אחרי מות - קדושים

החזון איש סגר את הגמרא נטל פיילה וסינטבון והחל לכבס את בגדי הנער היתום מבתי אבות

במשך ארבעים שנה התקשר ר' משה פיינשטיין לאלמנה והודיע לה את זמן הדלקת נרות השבת

"קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם" (יט, ב)

לאחר השואה האיזומה הקים הרב מפוניבז' הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל מוסד לילדים יתומים פליטי שואה שנקרא "בתי אבות" ושם דאג לכל מחסורם. בשנת תש"ח, שלוש שנים לאחר שהסתיימה השואה, הגיע למוסד ילד בן עשר, פליט שואה, שאיבד את הוריו במחנה אושוויץ. דודה זקנה הצליחה לשמור עליו והביאה אותו ל"בתי אבות". גברת מונק, אם הבית של המוסד, קיבלה את הילד באהבה ובחמלה. הילד היה מופנם וסגור. אם הבית הביאה לו, כמו לכל ילד חדש, סט מצעים, סדין, ציפה, ציפית ופיג'מה חדשה. הוא אכל את ארוחת הערב הראשונה שלו בשקט, והחביא בכיסו פרוסת לחם, הוא חי עדיין תחת אימי המחנות, ורצה להיות בטוח שכששוקים יהיה לו לחם לאכול.

לאחר מכן הלך לישון עם הבגדים, עם הנעליים, בלי להתרחץ. גב' מונק רואה הכל ולא אומרת כלום. למחרת, בהגיע הערב, היא פונה אליו ברכות: "מוטי, בא תתרחץ, הכנתי לך גם פיג'מה חדשה", אך הילד מסרב. הוא הולך לישון בבגדים מלוכלכים ונעליים מלאות בוץ. כולו שחור משחור, ואין עם מי לדבר...

עובר יום ועוד יום, קשה עד בלתי נסבל להמשיך באופן כזה. היא מנסה לשדל אותו בחום: "אתן לך שוקולד!" אך הילד מסרב בעקשנות. הרב גרנדביץ ז"ל, היה אברך ופסיכולוג שטיפל בילדים במוסד. הוא ניסה ללטף את הילד ולדבר איתו, אך הילד בשלו לא מוכן להתפשט, לא מוכן להתרחץ, והולך לישון עם הנעליים והבגדים המלוכלכים.

הגברת מונק רואה שאין לה ברירה והיא קוראת לרב מפוניבז'. הפונביז'ער רב היה "אבא" של ילדי המוסד, הוא היה מנשק ומחבק אותם, ובכל יום שישי היה מחלק להם כסף שיקנו ממתק לכבוד שבת, בקיוסק הסמוך. הוא ניגש לילד החדש: "מוט'לה המתוק, למה אתה לא מתרחץ?"

הילד שותק ולא עונה. אומר הרב לגב' מונק: "אי אפשר להישאר במצב כזה, נלך לחזון איש!" משלחת שלמה מגיעה לביתו של החזון איש, שגר בסמוך לפנימייה: הגב' מונק, הרב מפוניבז', הרב גרנדביץ והילד הקטן. דובר המשלחת היה הרב מפוניבז': "כבוד הרב", פנה למרן החזון איש, שגר "יש לנו ילד חדש, מוטי המתוק, ומאז שהגיע אלינו לפני ארבעה ימים אינו רוצה להתרחץ, ללבוש פיג'מה, הוא ישן עם הבגדים, וחם פה כל כך..."

החזון איש מנסה את מזלו, ושואל בחיוך: "מרדכ'לה, למה אתה לא רוצה להתרחץ?" ולפתע, כאילו נפלו חומות ההגנה של הילד, הוא מתפרץ ועונה בזעם: "אני לא רוצה להתפשט! כל פעם שהתפשטתי, לקחו לי את הבגדים, והשאירו אותי עם הפיג'מה המפוספסת. בברגן בלזן, באושוויץ תמיד גנבו לי את הבגדים. אם אין לי הורים שישמרו לי על הבגדים - אני לא אתפשט!"

כל הנוכחים שתקו בתדהמה. קשה היה להם לראות באיזה חוסר אמון נתון הילד האומלל, שאינו שם מבטחו באיש. הרב מפוניבז' יצא החוצה ופרץ בכי.

אמר החזון איש לילד: "אל תדאג, הגב' מונק תשמור לך על הבגדים". "אני לא מאמין לה", ענה הילד במרירות. "הרב גרנדביץ ישמור לך על הבגדים". "אני לא מאמין לו". "אז אולי הרב מפוניבז' ישמור לך על הבגדים?". "אני לא מאמין לו". ניסה החזון איש את הנשק האחרון: "מוטי, אתה יודע מה? אני אשמור לך על הבגדים..." מוטי הסתכל על החזון

הנה דרשו חז"ל (ויק"ר כד, ד) "אמר הקב"ה למשה, לך אמור לישראל, כשם שאני פרוש כך תהיו פרושים, כשם שאני קדוש כך תהיו קדושים, ההוא דכתיב קדושים תהיו". ונדע בשערים מה שהשריש הרמב"ן בפרשתו שהקדושה שנצטוונו בה היא הפרישות מהדברים המותרים, שלא יהא כנבל ברשות התורה ויעשה ככל אשר איוותה נפשו בדברים אלו, אלא יפרוש ויתקדש מהמותרות ולא יעשה אלא הדברים הנצרכים שאינם משום תענוג והנאה גרידא.

והקשה הגאון רבי שמעון שקופ בהקדמה לשערי יושר, שאם כן מהו שדרשו "מה הוא קדוש אף אתה קדוש", והרי קדושתנו מתבטאת בפרישות מהמותרות וזה אינו שייך אצל ה', והיאך נצטוונו להידמות לו בענין זה. וביאר שכשם שהקדש ענינו ייחוד הדבר לתכלית מסויימת וייעודו לשמה, כך "קדושים תהיו" ענינו לייחד וליעד כל מעשינו לטובת הכלל, וזהו מגמת חיינו, שלא נעשה שום מעשה אם לא שיש בו טובת זולתנו. ואדם המתנייב על דרך זו ושואף שכל חייו יוקדשו לכלל, אזי גם המעשים שעושה עבור עצמו ולהבראת גופו ונפשו, נכללים במצות הקדושה, כי על ידי שמטיב עם עצמו בנצרך לו, יוכל להטיב אף לאחרים.

וזהו ענינה של הפרישות, כי אם נהנה מהדברים המותרים שלא לצורך הבראת גופו ונפשו אין בכך טובה לזולתו, ומעשה זה אינו מוקדש לטובת הכלל. ונמצא שהפרישות מהמותרות היא רק חלק ממצות הקדושה, אך הקדושה עצמה נמסכת בכל תחומי המעשים, על ידי שבוחן ומחשב אם יש בהם טובה לכלל. והוא שנצטוונו "מה הוא קדוש אף אתה קדוש", שכשם שה' מקיים את הבריאה בכל רגע ומעשיו מוקדשים לטובת יציריו, כך רצונו ית' שנקדיש מעשינו תמיד לטובת הכלל ולא להנאת עצמנו. ב. וזהו סוד גדלותם של גדולי ישראל שהקדישו עצמם לטובת הכלל, ולא ראו בזה סתירה או הפרעה לתורתם ומעלתם הרמה.

ומעשה שהיה כשנפטר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בעל האגרות משה, והביאורו לשדה התעופה כדי להטיס ולקבורו בארץ ישראל, באה לשם אשה אחת והחלה לבכות ולהתייפח, ואמרה "ר' משה ר' משה היכן אתה?", "ר' משה עד כמה תחסר לי" ולא פסקה מלדמוע ולייבב.

בני משפחת הרב לא הכירוהו, ושאלו אותה מה לה ולרב, ובפרט שלא היתה נראית כשומרת תורה מצוות. והיא השיבה להם בבכי מר, "בעלי נפטר לפני ארבעים שנה, ואני כאלמנה הרגשתי כה בודדת ומסכנה. אך קרן האור שהאירה את חיי ונתנה לי את הכח להמשיך הלאה למרות הכל, היה הטלפון הקבוע של ר' משה בכל ערב שבת וחג. ר' משה היה מתקשר, אומר לי באיזו עעה להדליק את נרות השבת, מתעניין בשלומי, ומברך אותי מעומק לבו בשבת שלום".

ודאי שר' משה היה יכול להמשיך וללמוד בזמן הזה, ובודאי שכגדול הדור היו לו עיסוקים וטרדות רבות, אך דוקא גדלותו היא שעמדה לו ליתן לבו ודעתו על צרכיו של כל יחיד ופרט מישראל. וזו דוגמא נפלאה כיצד מקיימים "קדושים תהיו" על ידי שמקדיש עצמו למען הכלל ולא חושב על טובתו האישית. [נראה עוד בזה להלן].

זוהרה בת סולטנה בוגנים ע"ה
בניטה בת כמונה חדר ע"ה
יאר בן כריה יעבץ ז"ל

סלח נגי בן גורגיה ז"ל ע"י אליהו סלח
יחיא בן סלימאן בשארי ז"ל
רחל בת חיה ורשבסקי ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל + סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל + נאזה בת תאניה ע"ה
ארתן בן יהוא ז"ל + רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

איש, במבט חשדן: "הרב, אתה תשמור לי על הבגדים?". כן! בחיים לא שיקרת! אני אשמור לך על הבגדים!". ואז הכריז מוטי "אם הרב ישמור לי... אני מוכן!".

תוך עשר דקות שבה הגברת מונק לביתו של גדול הדור עם הפיג'מה. הילד נכנס לחדר, התלבש בפיג'מה, וכולם עמדו וחיכו לו. תוך כמה דקות יצא הילד עם הבגדים בידיים ופנה לחזון איש: "רב'ה, תשמור לי, פה הציצית, פה הגרביים, פה הכותנות, פה החולצה...". "ודאי, אני שומר לך, אתה יכול ללכת", מאשר החזון איש. והילד הולך עם הגב' מונק לפנימייה להתקלח.

כשיוצאים השניים, מביט החזון איש בפוניבו'ער רב ושניהם פורצים בבכי. "לאמיר זיין די טאטע און די מאמע פון דער מרדכל'יה" (הבה נהיה האבא והאמא של מרדכל'יה). החזון איש הוריד את החליפה, הפשיל שרוולים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבו' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים.

הבגדים שחורים משחור. מים עכורים ממלאים את הקערה. הרב גרנדביץ, האברך הצעיר מנסה למנוע מהרבנים הזקנים להתעסק בעבודה כה בזויה, אך הרבנים מתעקשים: "מה פתאום?! זו המצוה שלנו!!" כשהיו המים כבר שחורים לחלוטין, שפך הרב גרנדביץ את המים והביא מים חדשים. הרב מפוניבו' משפשף עם "סינטבון", החזון איש משפשף גם הוא את הצווארון, והדמעות של שניהם זולגות לתוך המים.

כשסיימו לכבס את החולצה, לשביעות רצונו של החזון איש, תלו אותה לייבוש. הם ממשכיכים עם הציצית, שגם היתה שחורה כופת, כבר עברו 25 דקות, ופתאום מגיע הילד כשהוא רחוק ומריח, לבוש בפיג'מה נקיה. שואל הילד: "איפה הבגדים?" והחזון איש עונה לו בנחת: "הנה מרדכל'יה, הנה החולצה, הציצית והמכנסיים, אנחנו מכבסים אותם כעת, אני שומר לך על הבגדים, הלילה תישן אצלי...".

החזון איש, זקן הדור ומנהיג האומה, סגר את הגמרא והשקיע כמעט שעה למען ילד קטן, בודד ויתום. היום, הילד הזה הוא אברך בכולל חזון איש, יש לו אחד עשר ילדים ובי"ה כבר מחתן נכדים.

מעשה זה צריך להיות נר לרגלנו, וללמדנו כי אף אמנם שהתורה והרוחניות שלנו חשובה לאין ערוך, אך עלינו ללכת בדרכי ה' שחושב עלינו תמיד, וכך גם עלינו לחשוב על הסובבים אותנו ועל הכלל ולהשתדל להטיב עימם.

וכבר כתב הגאון ר' חיים מוואלוז'ין שהאדם לא נברא בשביל עצמו אלא בעבור זולתו, ומי שחושב כל הזמן רק על עצמו מפספס בכך את הגשמת הייעוד שלו כאן בעולם הזה.

שבעים אחוזים של אהבה...

"לא תשנא את אחיך בלבבך וגו', ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יז-יח)

יש לחקור מה הדין במצב ביניים, כלומר האם מי שאינו אוהב אדם מסויים אך גם אינו שונא אותו, אף אמנם שמבטל בכך מצות עשה של "ואהבת" מכל מקום אינו בכלל "לא תשנא" כיון שאינו שונאו. או שמא אין בזה אמצע אלא או אהבה או שנאה, ומי שאינו אוהב הרי הוא בכלל שונא ועובר גם על "לא תשנא".

ולפי פשוטו נראה כצד א'. אך הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א אמר בשם מרן הרב שך זצוק"ל כצד ב', שעד כמה שחסר ב'ואהבת לרעך כמוך' הרי זה בכלל "לא תשנא", כי אין משהו באמצע, ואם אוהבו רק שבעים אחוז, הרי שבשלושים אחוזים הנותרים הוא שונאו.

ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הביא לכך ראייה מהפוסק "ויאהב גם את רחל מלאה", שמשמע שגם את לאה אהב, ומיד נאמר "וירא ה' כי שנואה לאה", וזה סותר? ועל כרחך שעד כמה שחסר באהבתה הרי היא שנואה. ודבר זה הוא חומרא עצומה, כי טבע האדם שאינו מחבב כל אחד, וגם אם אינו שונא את פלוני מכל מקום אינו חש ברגשי אהבה וחביבות כלפיו מחמת סיבות שונות. ועל פי הנ"ל נמצא שלפי השקפת התורה לא די בכך שאינו שונאו, אלא צריך לאהוד אותו ולאהובו, וכל עוד שאינו עושה כן עובר משום "לא תשנא". וגדולה מזו, שאף אם אוהבו בשבעים אחוז, אך אינו אוהבו אהבה גמורה ומוחלטת במאת האחוזים ללא שמץ של חילוק ופירוד עובר בלאו זה.

וזה מטיל על שכמנו עבודה לא פשוטה, אך ברוחניות כל מאמץ וחיוזק קטן שווה לאין ערוך, בפרט בימי האבילות על תלמידי ר' עקיבא שבהם עלינו להתבונן ולהתחזק בכבוד ואהבת הבריות.

איש, במבט חשדן: "הרב, אתה תשמור לי על הבגדים?". כן! בחיים לא שיקרת! אני אשמור לך על הבגדים!". ואז הכריז מוטי "אם הרב ישמור לי... אני מוכן!".

תוך עשר דקות שבה הגברת מונק לביתו של גדול הדור עם הפיג'מה. הילד נכנס לחדר, התלבש בפיג'מה, וכולם עמדו וחיכו לו. תוך כמה דקות יצא הילד עם הבגדים בידיים ופנה לחזון איש: "רב'ה, תשמור לי, פה הציצית, פה הגרביים, פה הכותנות, פה החולצה...". "ודאי, אני שומר לך, אתה יכול ללכת", מאשר החזון איש. והילד הולך עם הגב' מונק לפנימייה להתקלח.

כשיוצאים השניים, מביט החזון איש בפוניבו'ער רב ושניהם פורצים בבכי. "לאמיר זיין די טאטע און די מאמע פון דער מרדכל'יה" (הבה נהיה האבא והאמא של מרדכל'יה). החזון איש הוריד את החליפה, הפשיל שרוולים, לקח פיילה (קערה גדולה), מילא במים, וביחד עם הרב מפוניבו' השרה את הבגדים המלוכלכים במים נקיים.

הבגדים שחורים משחור. מים עכורים ממלאים את הקערה. הרב גרנדביץ, האברך הצעיר מנסה למנוע מהרבנים הזקנים להתעסק בעבודה כה בזויה, אך הרבנים מתעקשים: "מה פתאום?! זו המצוה שלנו!!" כשהיו המים כבר שחורים לחלוטין, שפך הרב גרנדביץ את המים והביא מים חדשים. הרב מפוניבו' משפשף עם "סינטבון", החזון איש משפשף גם הוא את הצווארון, והדמעות של שניהם זולגות לתוך המים.

כשסיימו לכבס את החולצה, לשביעות רצונו של החזון איש, תלו אותה לייבוש. הם ממשכיכים עם הציצית, שגם היתה שחורה כופת, כבר עברו 25 דקות, ופתאום מגיע הילד כשהוא רחוק ומריח, לבוש בפיג'מה נקיה. שואל הילד: "איפה הבגדים?" והחזון איש עונה לו בנחת: "הנה מרדכל'יה, הנה החולצה, הציצית והמכנסיים, אנחנו מכבסים אותם כעת, אני שומר לך על הבגדים, הלילה תישן אצלי...".

החזון איש, זקן הדור ומנהיג האומה, סגר את הגמרא והשקיע כמעט שעה למען ילד קטן, בודד ויתום. היום, הילד הזה הוא אברך בכולל חזון איש, יש לו אחד עשר ילדים ובי"ה כבר מחתן נכדים.

מעשה זה צריך להיות נר לרגלנו, וללמדנו כי אף אמנם שהתורה והרוחניות שלנו חשובה לאין ערוך, אך עלינו ללכת בדרכי ה' שחושב עלינו תמיד, וכך גם עלינו לחשוב על הסובבים אותנו ועל הכלל ולהשתדל להטיב עימם.

וכבר כתב הגאון ר' חיים מוואלוז'ין שהאדם לא נברא בשביל עצמו אלא בעבור זולתו, ומי שחושב כל הזמן רק על עצמו מפספס בכך את הגשמת הייעוד שלו כאן בעולם הזה.

סגולת רבינו נחמן מברסלב להשבת הבנים

הנושרים הביתה

"בצדק תשפוט עמיתך" (יט, טו)

פירש"י "הוי דן את חבירך לכף זכות". ומי שאינו דן את חבירו לכף זכות הרי שמלבד מה שביטל מצוה חשובה זו, גורם לעצמו רעה כמו ידידו. שכן ביאר הבעל שם טוב זיע"א שכאשר רוצים בשמים לדון את האדם על איזו עבירה, מוזמנים לו לראות אדם אחר שעושה כמעשהו, וממתינים לראות כיצד ידון את חבירו, ואם יכעס עליו ויאמר שחוטא הוא הרי שבכך פסק את דין עצמו לחובה, ואם מצא נקודה טובה לזכותו, יפסק דינו לזכות.

הבעל שם טוב הוסיף לפרש על פי זה את אמרם (אבות ב, ד) "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו", כלומר שתדע שאין מראים לך מן השמים מעשה חברך, עד שתגיע למקומו ממש, שעשית גם אתה כמעשהו, ומראים לך את מעשהו כדי שתדון אותו, וכאשר תדון אותו כן ידונו אותך. ועל כן הוזיהרו חז"ל (אבות פ"א) "הוי דן את כל האדם לכף זכות", כי על ידי שכל רע שרואה בחבירו דן אותו לכף זכות, אף בשמים לא יענישו

שיחות מוסר והשקפה על הפרשה מאת הרב ראובן גולן בעמודות ובאתר קול הלשון, או בטל' 03-6171001
(הקש 1-1-2-48-1-1. או 8* ואמרו את שם המרצה והקש 1-1). השיחה המרכזית משודרת בשידור חי בקול הלשון ביום ה' ב-16:40 (בסיום השיחה ניתן להורידה לאחר כמה דקות מהאתר). לקבלת העלון שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

לזכר יוסף בן דוד וצינונה שלומי ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הי"ו ♦ סעדיה סעייד בן סאלם סעדיה ז"ל
ע"י בנו הרב מיכאל ♦ איבון בת מוומה וגבריאל מלק ע"ה נכדה ר' איתי מלק

לע"נ מאיר בן תמו ביטון ז"ל ♦ חיים בן סלימאן תוהמי ז"ל ע"י בתו הגב' התוכה ♦ יפת בן שלמה ושרה גרסי ז"ל ♦ סלחה בת לוי כמוס מעברי ע"ה

יחזקאל בן יוכבד אביגיל אבסקר ז"ל
שרה בכורה בת רחל ע"ה ע"י גלעדי
אברהם בן משה ז"ל ע"י קפאח

סטה עילה בת אסתר אניג'ר ע"ה
הראל בן תמר אברהם ז"ל
חיים סן סולימאן אברהם ז"ל

איבון בת מוומה וגבריאל מלק ע"ה
אברהם בן פרחא עזרא ז"ל
יעקב בן עיישה ז'אנו ז"ל